

Umeå universitet, rektor
901 87 Umeå

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
Juridiska avdelningen
BESLUT

2009-11-04
Reg.nr 31-3515-09

Behandling av en student vid Umeå universitet

Antagning av en student i strid med universitetets policy.

Anmälan

NN har i en anmälan till Högskoleverket gjort gällande att han har blivit dåligt behandlad i samband med studier på D-kursen i engelska med litterär inriktning vid institutionen för språkstudier vid Umeå universitet. Han uppger att han blev nekad tillträde till kursen som han hade goda förkunskaper för. När han till sist antogs till kursen nådde hans prestationer inte upp till den förväntade nivån. Det berodde på att han hade många andra svårigheter i samband med flytten från Nigeria till Sverige och så småningom till Umeå. Han blev därför mot sin vilja tvingad att byta kursen mot en kurs på A-nivå. Han startade A-kursen mitt i terminen och kunde därför inte klara av den. Till sist bytte han till en kurs i sociologi, vilket inte var det han ville göra. Han blev mycket deprimerad av detta. Han anser att en student har rätt att gå den kurs som man har blivit antagen till. Systemet tillåter att göra flera försök för att klara av den valda kursen och även att byta examinator.

Vid ett tillfälle gjorde han sig skyldig till plagering, men det berodde på ett missförstånd från hans sida. Han fick en varning eftersom han var ny i systemet. Han accepterade varningen och tänker inte göra om sitt misstag.

Till slut bestämde han sig för att kontakta studentkåren och universitetsadministrationen. Han tilläts då att gå tillbaka till D-kursen, men kursen ändrades och gjordes mycket svårare. Han tror att detta gjordes för att göra det omöjligt för honom att klara av kursen. Han undrar om han har behandlats på detta sätt på grund av sin etniska bakgrund, hat, personliga åsikter eller andra för honom outgrundliga skäl. Han vänder sig till Högskoleverket eftersom han inte litar på institutionens bedömning och vill ha en oberoende bedömning av sina resultat. Han vill också ha en granskning av institutionens attityder gentemot honom.

Svar från Umeå universitet

Universitetet har anfört i huvudsak följande.

Antagningen

Institutionen för språkstudier tror att det var i november 2007 som NN första gången kontaktade den dåvarande institutionen för moderna språk och hörde sig för om möjligheterna att studera engelsk litteratur på avancerad nivå. Han hade då ett samtal med en kursansvarig för D-kursen med litterär inriktning. NN gjorde då klart att han ville läsa kursen och den kursansvarige berättade om kursens mål och innehåll samt kursupplägget. NN talade även med studierektorn, som informerade honom om möjligheten att få hans nigerianska examen validerad och uppmuntrade honom att söka kursen. NN gjorde det genom en sen anmälan den 13 december 2007.

Ansökan till universitetet sker centralt (via den nationella webbplatsen studera.nu) och alla ansökningar handläggs av antagningsenheten inom universitetsförvaltningen. Det händer att antagningsenheten kontaktar institutionen för ämnesspecifika bedömningar kring behörighet, men det har inte gjorts i detta fall. Beträffande behörigheten gäller kursplanens beskrivning av förkunskapskraven för kursen, vilken lyder: ”Tre fullbordade kurser i engelska om vardera 30 högskolepoäng eller motsvarande. För tillträde till kursen måste samtliga 90 högskolepoäng vara helt avklarade. För att kunna bli antagen till kursen krävs att den sökande tidigare fullgjort introduktionskurs samt fördjupningskurs i engelskspråkig litteratur på universitetsnivå, eller motsvarande.”

Den examen som NN hade från Obafemi Awolowo University (BA Religious Studies/English, examensår 1996) innehöll en mindre volym studier i engelska (cirka två terminer), vilka alltså inte nådde upp till de angivna förkunskapskraven om motsvarande tre terminers studier. Den validering av examen som senare, i juli 2008, gjordes av Högskoleverket anger också examens huvudområde som religionsvetenskap, inte engelska. Antagningsenhetens beslut, nämligen att han inte kunde antas eftersom han inte var behörig, verkar alltså ha varit väl underbyggt.

NN har inte överklagat beslutet. Däremot tog han i detta skede förnyad kontakt med institutionen och studierektorn som gjorde bedömningen att han ändå kunde antas till kursen. Efter samråd med den kursansvarige registrerades NN på kursen Engelska D med litteraturvetenskaplig inriktning. Detta skedde utan att kontakt togs med antagningsenheten, vilket borde ha gjorts. Detta senare beslut var formellt tveksamt och universitetet har numera som policy att lämna alla behörighetsbedömningar åt antagningsenheten.

Disciplinärendet

Universitetet uppger att plagiatärendet inte handlades enligt gällande handläggningsordning vid Umeå universitet. Enligt denna skulle en anmälan mot studenten givits in till rektor, men så var inte fallet.

Läraren valde att ta hänsyn till att studenten inte hade tidigare erfarenhet av svensk högskola. På avancerad nivå är det normalt att förutsätta att studenterna är medvetna om grunderna i akademiskt skrivande, inklusive hur man undviker plagiat. Det innebär att brist på uppsåt vanligen inte kan hävdas på denna nivå och anmälningsplikt föreligger. Läraren valde i stället att genom ett inledande samtal med NN i studierektorns närvaro ta reda på om uppsåt förelåg (ett förfarande som normalt bara används med nybörjarstudenter). NNs förklaring att han inte känt till att man vid examination inte fick lämna in texter skrivna av andra godtogs. Samtidigt gavs tydlig information om att detta inte var tillåtet och att anmälan skulle ske vid en upprepning.

Formellt innebar detta att den examinationsuppgift som NN lämnat in (och som var plagierad) betraktades som om den inte hade getts in för bedömning. Studenten fick en chans att göra om uppgiften, liksom att dra tillbaka en annan inlämnad uppgift, också den plagierad.

Flytten till kursen på A-nivå

De uppgifter NN lämnade in var på en mycket låg nivå. Texterna var av en kvalitet som långt underskrider vad som kan godkännas ens på B-nivå. Det var en gemensam bedömning av lärarna på kursen att NNs förkunskaper var mycket långt från vad som skulle krävas för att kunna tillgodogöra sig kursen. Det gällde både de inlämnade uppgifterna och hans prestationer på seminarier. På D-nivå måste läraren kunna ägna tid åt att genom seminariediskussioner och återkoppling på skriftliga uppgifter stödja studenternas teoretiska mognad och analytiska förmåga fram mot examenskraven för magisterexamen. Det finns inte utrymme för stöd i grundläggande språkliga och formella regler eller mycket basala teoretiska begrepp, som redan ska vara tillägnade på denna nivå (därav förkunskapskravet). Det var lärarnas bedömning att återkoppling på den nivå där NN befann sig inte skulle kunna ta honom upp till den nivå som krävdes för att han skulle kunna bli godkänd på kursen.

Samtalet mellan den kursansvarige, biträdande studierektorn och NN i februari 2008 var av rådgivande slag och fördes i syfte att undvika ett studiemisslyckande. Detta är ett fullt normalt ingripande från institutionens sida när man ser att en student befinner sig alltför långt från den kravnivå som gäller för kursen. Det var alltså inte fråga om att NN hindrades att göra om en examinationsuppgift, utan att pedagogiskt ansvariga sökte en lösning där han skulle ha en möjlighet att uppnå några studieresultat över huvud taget.

Det förelåg inget tvång, som NN menar, däremot gjordes det klart att nivån på hans prestation låg mycket långt från vad som kunde godtas och att de färdigheter som han behövde utveckla var sådana som tränas på A-, B- och C-nivå. Rådet han fick var att följa A-kursen under återstoden av terminen och på så sätt bygga upp sin kompetens på en nivå som passade honom. Vid detta möte sade sig NN inse

att hans förkunskaper var otillräckliga för den kurs han läste och att han skulle uppskatta att läsa på en lägre nivå.

NN har senare i ett samtal med institutionens prefekt förklarat att anledningen till att han uttryckte sig nöjd med lösningen i mötet med den kursansvarige och biträdande studierektorn var att han var illa berörd av att ha kallats in till mötet och ville avsluta det så snabbt som möjligt. Detta var i så fall inte något som uppfattades av de övriga inblandade.

NN följde delar av A-kursen under resten av våren utan att ta några poäng. I syfte att underlätta hans återgång till D-nivån avsatte institutionen under våren extra pedagogiska resurser för honom i form av enskild handledning i skriftlig framställning.

Biträdande studierektorn, tillsammans med en lärare som undervisat NN i ett realiamoment, träffade honom i slutet av vårterminen för ett uppföljande samtal. NN sade sig också då vara nöjd med sina studier på A-nivå och särskilt med handledningen han fått, men att han funderade på att läsa annat till hösten. Biträdande studierektorn informerade honom om att han kunde fortsätta sina studier på A-nivå till hösten om han ville, och eventuellt ta något moment på C-nivå.

Institutionen bestrider alltså att tvång förelegat. Inte vid något tillfälle under vårterminen 2008 har NN heller uttryckt att han kände sig tvingad att läsa A-kursen eller att han på annat sätt var missnöjd. Eftersom NN avbröt studierna på D-nivå fanns det ingen anledning för honom att lämna in en ny version av de två analysuppgifter som han utfört, och han gjorde inte heller det. Det stämmer alltså inte att han inte skulle ha getts möjlighet att göra om sina uppgifter.

Det har varit institutionens mål att stödja NNs uppnående av de färdigheter som förutsätts på den nivå han aspirerade på. Institutionen har inte förfarit på något annorlunda sätt än den skulle ha gjort med vilken som helst student i liknande situation.

Återgången till D-kursen

NN hade inte varit i kontakt med institutionen efter det uppföljande mötet med biträdande studierektorn i juni 2008, när han i december 2008 i stället kontaktade studentkåren angående sina studier.

Ett möte ägde rum den 12 december med kårens representanter, representanten från Studentcentrum inom universitetsförvaltningen samt studierektorn och biträdande studierektorn från institutionen för språkstudier. Man kom fram till att man borde försöka förmå NN att fortsätta följa den senast rekommenderade studiegången.

Vid ett möte med NN den 16 december 2008 gjorde han klart att han inte ville fortsätta på lägre nivåer enligt den studiegång som rekommenderats av institutionen. NN ville återuppta sina studier på avancerad nivå. Biträdande

studierektorn klargjorde att han var välkommen att göra detta. Samtidigt rekommenderade biträdande studierektorn att NN skulle utnyttja den ytterligare färdighetsträning som han skulle kunna få på B-nivån, men NN avböjde detta.

Det rådde alltså ingen oenighet kring NNs rätt att fortsätta studera på den D-kurs han antogs till vårterminen 2008. Oenigheten har legat i om det var i hans bästa intresse att utnyttja rättigheten innan han skaffat sig de kunskaper och färdigheter som nivån kräver, och i den senare frågan har kårens bedömning inte avvikit från institutionens.

Eftersom NN hade uttryckt missnöje med sin studiesituation i ordalag som tydde på att han kände sig kränkt, tog också institutionens prefekt kontakt med honom för ett möte i enlighet med Umeå universitets handläggningsordning för studentärenden. Ett möte skedde den 5 februari 2009, då också institutionens studievägledare var närvarande. Det var vid detta samtal som NN framförde att han hade känt sig tvingad att byta till A-nivån vårterminen 2008. Prefekten förklarade att man inte hade uppfattat att han var ovillig och att han självklart var välkommen att studera vidare vid institutionen. Prefekten förklarade också i tydliga ordalag de bemanningsmässiga och pedagogiska beslut som låg bakom det NN uppfattat som förändringar på D-nivån vårterminen 2009, som han då klagat på i flera e-post- meddelanden till bland andra biträdande studierektorn. Prefekten uppfattade att NN godtog dessa förklaringar. Då samtalet avslutades var NN, efter vad han sa, nöjd och besluten att nu koncentrera sig på sina studier.

Efter att han återtagit studierna på D-nivå vårterminen 2009 har NN flera gånger signalerat missnöje med hur kursen genomförts i denna omgång och som han uppfattar som ett sätt för institutionen att "hämnas" på honom. Institutionen vill framhålla att kursutveckling och pedagogisk förnyelse är något som ständigt pågår vid universitetet, och att det självklart inte är så att institutionen lägger upp kurser med avsikten att en enskild student ska misslyckas. Förändringarna gäller varken kravnivå eller examinationsformer, utan består i att fler och delvis andra lärare är inkopplade på kursen, att studenterna i förväg har fått tydliga uppgifter om efter vilka kriterier som deras arbeten kommer att bedömas (detta för att tydliggöra kravnivån och gynna studenternas reflektion över sitt eget skrivande), samt att varje students skriftliga uppgifter bedöms av fler än en lärare (detta för att öka rättssäkerheten för studenterna). NN har uppfattat detta som en höjd kravnivå, vilket alltså inte är korrekt.

NNs svar

NN uppgav att han inte haft några kontakter med universitetet innan han ansökte om antagning till kursen. Han fick avslag på sin ansökan om antagning. När han gick tillbaka till institutionen för att fråga varför, fick han till svar att han inte var behörig. Han hänvisades dock till studierektorn som godkände hans antagning. Han anser fortfarande att hans tidigare universitetsstudier kvalificerar honom till

D-kursen. Även om han inte presterade väl på grund av olika omständigheter borde universitetet följa den rätta ordningen. Det som universitetet har gjort var förödmjukande för honom. Han borde i stället bli underkänd. Om man skulle ha gjort allt på rätt sätt skulle han haft möjligheter att rapportera sitt fall till rätta instanser. Men institutionen tog lagen i egna händer tills han började protestera.

Han hade aldrig något möte med institutionens representanter i februari 2008 utan först i mars 2008. Detta möte var inte rådgivande, utan syftet var att slänga ut honom. Det var därför han tog kontakt med studentkåren. Han gick aldrig med på några uppgörelser med institutionen, eftersom han visste att hans fall inte var handlagt på ett korrekt sätt.

Han vidhåller att kursen har ändrats och försvårats. Ändringarna har införts för att försvåra för honom att klara av studierna.

DO:s beslut

NN har anmält sitt fall även till Diskrimineringsombudsmannen (DO). DO utredde fallet och fann i ett beslut den 21 september 2009 att utredningen inte gav stöd för att NN hade varit utsatt för diskriminering på grund av etnicitet. Ärendet hos DO är avslutat.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket vill inledningsvis klargöra att verket saknar befogenhet att överpröva beslut som ett lärosäte har fattat. Verket kan inte heller göra egna bedömningar av en students studieresultat. Högskoleverkets uppgift inom verkets tillsynsverksamhet är att bedöma om lärosätet vid sin handläggning av ett ärende följt gällande bestämmelser, beaktat kravet på rättssäkerhet och i övrigt förfarit på ett lämpligt sätt.

I frågan om diskriminering på grund av etnicitet hänvisas till DO:s beslut.

Antagningen

I 7 kap. högskoleförordningen (1993:100) finns bestämmelser om tillträde till utbildningen.

Den som vill antas ska anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer. Frågor om antagning avgörs av högskolan (7 kap. 4 § högskoleförordningen).

Högskolans beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet och beslut att inte göra undantag från behörighetsvillkoren får, enligt 12 kap. 2 § första stycket 5 högskoleförordningen, överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH).

Av förvaltningslagen (1986:223), som är tillämplig på högskolorna i deras egenskap av statliga myndigheter, framgår att ett beslut som myndigheten har meddelat som första instans kan ändras under vissa förutsättningar (27 och 28 §§).

Av 21 § framgår att om beslutet kan överklagas ska parten underrättas om hur han eller hon kan överklaga det. Ett överklagande ges in till den myndighet som har meddelat beslutet. Denna myndighet prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid och i ett sådant fall överlämnas överklagandet till den myndigheten som ska pröva överklagandet (23-25 §§ förvaltningslagen)

Även om NN och universitetet lämnar delvis olika uppgifter är det utrett att antagningsenheten har prövat NNs ansökan om antagning till vårterminen 2008 till kursen Engelska D med litteraturvetenskaplig inriktning, 30 högskolepoäng. Antagningsenheten har avslagit ansökan på grund av att NN inte har bedömts behörig till den sökta utbildningen. Han har fått en upplysning om hur han kan överklaga detta beslut.

Antagningsenheten är det organ på universitetet som beslutar i antagningsfrågor. Den ursprungliga handläggningen hos antagningsenheten har således varit korrekt.

Högskoleverket konstaterar att universitetet anser att institutionen borde ha kontaktat antagningsenheten när NN uttryckte sitt missnöje med det negativa antagningsbeslutet. Så har inte skett utan NN registrerades på kursen efter bedömning av studierektorn i samråd med den kursansvarige. Universitetet medger att det senare beslutet har varit formellt tveksamt. Institutionens åtgärd att anta NN utan att följa normala rutiner har inte heller gynnat NN själv, utan ställt honom i en svår och orättssäker situation. Högskoleverket riktar därför kritik mot Umeå universitet.

Universitetet har i sitt svar till Högskoleverket uppgett att universitetet numera har som policy att lämna alla behörighetsbedömningar åt antagningsenheten. Högskoleverket förutsätter att universitetet ser till att denna policy upprätthålls på alla nivåer inom universitetsförvaltningen.

Disciplinärendet

I 10 kap. 1 § 1 högskoleförordningen anges att disciplinära åtgärder får vidtas mot studenter som med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilsleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas.

De disciplinära åtgärderna är varning och avstängning (10 kap. 2 § högskoleförordningen).

Av 10 kap. 9 § högskoleförordningen framgår att en grundad misstanke om fusk skyndsamt ska anmälas till rektorn. Efter en utredning avgör rektorn om ärendet ska lämnas utan vidare åtgärd, föranleda varning av rektorn eller hänskjutas till disciplinnämnden för prövning.

I 10 kap. 10 § högskoleförordningen anges att ett beslut av rektorn om varning får av studenten underställas disciplinnämnden för prövning. Studenten ska underrättas om denna rättighet.

Enligt 12 kap. 3 § högskoleförordningen får ett beslut av en disciplinnämnd om avstängning och varning överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Av 22 a § förvaltningslagen följer att domstolens beslut kan överklagas till kammarrätten men att det då krävs prövningstillstånd.

I NNs fall valde läraren vid institutionen för språkstudier att inte anmäla ärendet till rektorn. Av universitetets yttrande framgår att man hade uppfattat händelsen som misstag under lärandet och inte som medvetet fusk. Därför hanterades ärendet inom ramen för kursen. Högskoleverket har ingen anledning att ifrågasätta lärarens bedömning. Av universitetets yttrande har dock framgått att ärendet inte handlades enligt gällande handlägningsordning. Även om NN synes vara nöjd med institutionens hantering av den uppkomna situationen kan universitetet inte undgå kritik för att ärendet har hanterats i strid med universitetets egen handlägningsordning.

Flytten till kursen på A-nivå

Av 6 kap. 21 § högskoleförordningen framgår att huvudregeln är att en student har rätt till ett obegränsat antal provtillfällen för att uppnå godkänt resultat på en kurs. I vissa fall har studenten rätt att få en annan examinator utsedd (6 kap. 22 § högskoleförordningen).

Som antagen till D-kursen i engelska hade NN rätt att bli examinerad på denna kurs. Under utbildningens gång ansåg dock de utbildningsansvariga på institutionen att han befann sig alltför långt från den kravnivå som gällde för kursen för att över huvud taget uppnå några studieresultat. I en sådan situation kan en högskola vidta stödåtgärder. Eftersom det inte finns några nationella regler om stödåtgärder förutsätter sådana åtgärder studentens godkännande. NN har fått rådet att läsa på en lägre nivå. Det finns motstridiga uppgifter om han frivilligt har gått med på detta förslag eller inte. Det har dock framgått att man har haft möten med NN och att han i vart fall inte uttryckligen har avböjt förslaget. Överflytten av NN till A-nivån och den enskilda handledningen han har fått under våren 2008 bör därför ses som en stödåtgärd och inte som avstängning från D-kursen. I den uppkomna situationen kan Högskoleverket inte se stödåtgärden som olämplig eller att åtgärden har försämrat NNs rättssäkerhet.

Återgången till D-kursen

Av utredningen framgår att NN har fått fortsätta sina studier på D-nivå under vårterminen 2009. Detta har skett efter att han har gjort klart att han inte ville följa den av institutionen rekommenderade studiegången. Högskoleverket anser inte att det finns belägg för påståendet att förändringarna av kursen har något samband med NNs personliga studiesituation. Verket har inga synpunkter på kursens uppläggning.

Med dessa delvis kritiska synpunkter avslutas ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
NN
Diskrimineringsombudsmannen